

Prosjektgruppemøte

22. mai 2023

Fysisk møte Sunndalsøra

Til stede: Tom Hjemseteren, Bernhard Svendsgard, Tore Ulvund, Mari J. Garmo, Simon Heier, Sigurd Alme, Torbjørn Utigaard, Astrid Buseth, Kari Bentsdal, Olav Søderberg, Ragnhild Eklid

Forfall:

Referent: Are Endal Rognes

1 Oppdatering og veien videre

1.1 Undertema

Første utkast til tiltaksplaner er hovedtemaet i dag. Vi har levert fra oss innspill til scenarioanalyser, men har ikke hørt noe mer om hva vi eventuelt får og når. Dette vurderes av Miljødirektoratet og NINA. Selve analysene kommer trolig i september.

Vi har hatt temadag ferdsel på Oppdal med deltakelse fra ulike interessenter, forvaltning, reiseliv mm. Vi tok da utgangspunkt i innkomne innspill og diskuterte disse med utgangspunkt i utredningsinstruksen.

Vi kommer til å gå gjennom tiltak for tiltak og jobbe de frem for å svare ut utredningsinstruksen. For å være transparente har vi lovet å komme med et utkast til tiltaksplaner i starten av juni. Dette vil være veldig grovt og ta utgangspunkt i ulike tiltak som er kommet inn.

Vi bør ha med kartutsnitt for hvert enkelt tiltak, slik at folk enkelt kan forstå hva det er snakk om og hvor det er.

Vi skal komme fram til tiltak som vi tror har virkning, men vi må prøve å luke ut det som er veldig urealistisk. Men urealistiske tiltak må også synliggjøres i dokumentet, for eksempel tunnel over Dovrefjell (E6 og jernbane). Bruker da ikke mye tid på å beskrive dette. Generelt sett er det viktig at folk føler seg hørt og ser igjen sine utkast. Vet vi hva slags midler vi har til tiltak? Vi må ikke ta bort tiltak som kan bli realistiske i framtida. En del tiltak som er dyre vil

være enklere å gjennomføre enn tiltak som lager mye støy. Tiltaksplanene skal revideres i framtida. Lurt å legge inn noen gode langsiktige tiltak.

Miljødirektoratet har sagt at de kan bidra på kostnadsberegning mm. når vi kommer til det.

Vi innleder selve utkast-dokumentet med klassifiseringa fra kvalitetsnormen og litt om tilstanden i området, samt beskrivelse av området. Kanskje bør vi fordele forslag til tiltak på de ulike delnormene slik at hvert tiltak svarer til en konkret utfordring. Men vi må også ha med oss at tiltaksplanarbeidet ikke er begrenset til kvalitetsnormens parametere, men skal se helhetlig på området og utfordringene og komme med tiltak som kan bedre situasjonen totalt sett. Vi jobber med dette som en midlertidig plan.

Rapporten vi skal levere trenger ikke å inneholde veldig mye tekst. Mye kan henvises til andre steder, kvalitetsnorm, villrein.no, Statsforvalteren.no mm. Men vi må ha fokus på å synliggjøre mulige tiltak.

Vi har gått igjennom en del av tiltakene og plassert de inn i utredningsinstruksens rammer, men mangler mye her.

2 Tiltak

2.1 Diskusjon om tiltak, effekt mm.

Miljødirektoratet har sagt at forvaltningsplaner settes på vent til stortingsmeldinga om villrein foreligger. Revidering av handlingsprogrammene for de regionale planene utsettes også for Dovrefjell og Rondane til stortingsmeldinga foreligger.

DNT sentralt har sagt at det kan være aktuelt å rive og/eller flytte hytter. Men vil da selvsagt ha kompensasjon for dette, nye hytter andre steder mm. De ulike underforeningene av DNT er ikke nødvendigvis like enige i det. DNT sentralt er mer tydelig og samarbeidsvillige nå enn de var før. De forstår nok at det vil komme tiltak og de har aktivitet i mange villreinområder slik at de vil bli påvirket av tiltaksplanarbeidet. Vanskelig å klare å se helhetlig på dette for konsekvenser for DNT.

Alle foreslåtte tiltak skal inn i utkastet. Skal man dele inn tiltak i ulike nivå etter hvor drastiske de er? Det er til nå få kommuner, organisasjoner og bedrifter som har kommet med innspill. Foreløpig er det flest innspill fra privatpersoner. En del innspill går på samme eller liknende tiltak, bør vi samle tiltak som kulepunkter under et hovedtiltak? Da blir det i så fall vanskeligere å spå og måle effekten av hvert enkelt tiltak, men det kan kanskje være lurt for enkelte tiltak.

Mulighetene til å gjøre noe med en del tiltak ligger hos grunneieren: fuglehundprøver, utleie av hytter mm. En del tiltak har vi muligheter til å håndtere gjennom verneområdestyrene: for

eksempel fuglehundprøver mm. Hva trenger vi av nye bestemmelser for å kunne sette inn gode tiltak?

Forventet effekt: Hvordan kan vi få fram det tydelig og bør vi velge tiltak som gir effekt fort? Kan en for eksempel stenge turistrytter noen år for å se om det har effekt, før man eventuelt river hytta? Kan dette deles inn i tiltak som virker på 5, 10, 15 år for eksempel? Kanskje dette skal inn i en tabell. Vi må fokusere på tiltak som fungerer raskt siden situasjonen i området er kritisk slik den er nå. Det kommer muligens noen føringer om at vi skal se på dette i et fireårsperspektiv, jf. kvalitetsnormen og reklassifisering. Det kan være vanskelig å se effekter av tiltak på så kort sikt. Noen tiltak tar veldig mye lengre tid før de virker. Eksempel: Tok ca. 10 år før villreinen i Snøhetta Vest tok i bruk områder den tidligere hadde brukt, etter snøskredet i Svarthø. Kan vi tenke oss en rangering og trappetrinn på ulike tiltak. Vi prøver en ting, hvis ikke det har virket, sette i gang neste steg og neste tiltak som da er mer drastisk. Vi må kunne gå for kraftige tiltak. Det må til for å berge villreinen. Men dette er selvsagt vanskelig og vil trolig bli upopulært opp imot næringsutvikling, lokalsamfunnsutvikling mm.

På Moskus: Vi må se på organisert kontra uorganisert ferdsel. Vi må kunne kontrollere den uorganiserte ferdselen for å se konsekvensene av eventuell guideplikt. For hver person som går på organisert opplegg går det ca. 3 uorganisert. Det forekommer en del ulovlig guiding på moskus. Den uorganiserte ferdselen som er det store problemet per i dag. Rangeringa vår bør ta utgangspunkt i hva som har slått ut på rødt i kvalitetsnormen, selv om vi skal se helhetlig på utfordringsbildet. For Snøhetta betyr det spesielt fokus på trekk mellom øst og vest, Stropslsjødalen, Hjerkinplatået.

Vi må minne folk på hvorfor vi har nasjonalparker. Villreinen er en viktig del av verneformålet i verneområdene, dette må få fram tydelig til folk. Det må til en holdningsendring blant folk. Nasjonalpark har i mange tilfeller blitt nok en ting en kan selge og tjene penger på. Dermed drar det flere folk til seg og til slutt går det utover verneformålet. Markedsføring av verneområder som turistmål må en diskutere og se om en kan gjøre noe med. Det er vanskelig å tunge ting å jobbe med, men er veldig viktig for antallet besøkende til områdene. En kan få inntrykk av at verneområdene i stor grad er til for mennesker, det er feil.

Vil folk la seg oppdra? Kan vi lære dem noe om villrein og ferdsel?

Dovrefjell Nasjonalparkstyret publiserte i vår grove kartfigurer over kalvingsområder for å få folk til å unngå disse områdene. Dette er litt motsatt av hva man før har gjort, men er et forsøk på å få folk til å ta gode valg. Det er vanskelig å måle effekt av slike tiltak.

Når det gjelder tema bestandsforhold så tenker her å ha et eget møte om dette. Tema da blir Populasjonsdynamikk, bestandsdynamiske analyser. Her får vi med folk som driver bestandsforvaltninga i dag og fagfolk fra bla. NINA. Dette blir forhåpentligvis i løpet av juni.

Vi har fått et dokument om sammenstilling fra Direktoratet. Vi må se på dette underveis i arbeidet. Vi må muligens legge på en kolonne i denne for å rangere virkning av tiltak over tid.

3 Grupperarbeid, oppsummering og diskusjon

3.1 Rovdyr

Rovdyr er et tema som engasjerer. Vi har hatt et temamøte om dette med god deltakelse. Vi trenger mer informasjon om utfordringene mellom villrein og rovvilt. Da spesielt effekten av predasjon. Et viktig spørsmål inn i dette er hva vil vi oppnå med å se på villrein og rovvilt, kadaverdokumentasjon mm. Kan en hente ut det samme på en litteraturstudie, gjennomgang av eksisterende kunnskap? Kan en bestille en rapport på dette? Er det ulike utfordringer i Snøhetta øst og vest? Vi vet i dag for lite om predasjon på villrein fra jerv og ørn. På temamøtet vi hadde kom det fram at tapene til rovvilt blir mer kompensatoriske ikke bare additive. Rødrev i fjellet, har det noe å si for predasjon på villrein? Hva med kongeørn og havørn? Direkte og indirekte predasjon, det er ikke nødvendigvis slik at det dyret som blir observert spisende på et kadaver er det samme som har tatt livet av dyret. Det er gjennomført et prosjekt i Forollhogna med overvåking av kalving og predasjon. Olav Strand mfl. gjennomførte dette. Det har per i dag ikke kommet noen rapport/oppsummering fra dette prosjektet, her bør en ha noen resultater som kan være nyttige for oss. Hva slags tiltak ser vi for oss når det kommer til rovvilt, er det realistisk med en bestandsreduksjon av rovvilt for å bedre situasjonen for villreinen? Dårlige kalvevekter fører til at flere kalver blir tatt av rovvilt og færre produktive simler. Men er det rovviltet sin skyld at vi har lave kalvevekter og dårlig kalveproduksjon? I Norge har vi et rovviltforlik og internasjonale forpliktelser for å bevare våre rovdyr. Er det i det hele tatt mulig å få gjort noe på dette temaet? Bør vi bruke tid og energi på det? Hva med rovviltpredasjon sett opp imot jakta? Rovviltet tar de svakeste dyrene, mens jegeren tar de store og fine dyra. I Dovrefjell Sunndalsfjella er et intakt høyfjellsøkosystem med villrein, jerv, ørn og fjellrev en del av verneformålet. Når jerv og ørn er en del av verneformålet virker det urealistisk å komme noen vei med tiltak på rovvilt. Det er faglig problematisk å ta ut rovdyr for å bedre forholdene for villreinen.

3.2 Arealplanlegging

Det bør bli et generelt forbud mot vindkraftutbygging i villreinområder. Byggestopp for hytter i villreinområder og randsoner. Hva med tomtereserver, ting som ikke er utbygd mm? Bygge/deleforbud bør vurderes i enkelte områder. Staten kan kjøpe ut hytter som ligger dårlig til for villreinen. Kommunen kan oppheve gamle planer og ta ut planlagte tiltak. En må stramme inn dispensasjonsbruken. Mange av tiltakene det gis tillatelse til i dag gis på dispensasjon. Regional plan må styrkes og brukes, denne må bli juridisk bindende. Er regional plan «levende» i alle områder? Den er per i dag lite brukt i Møre og Romsdal og Trøndelag. Kommunene i Innlandet bruker denne mer.

Det er vanskelig i enkelte områder å bruke regional plan til å regulere bygging og styre arealbruk. Det er generelt vanskelig å få gehør for innstramminger i Fylkespolitikken. Det er veldig vanskelig å få gjort noe med rettigheter som er gitt. De må da i så fall kompenseres for. Eikesdal alpin har vært et tema tidligere. Molde kommune har muligheten til å ta dette ut av planene igjen. Det er enklere å erstatte når ting er planlagt og godkjent, men før det bygges. Utvidelser av eksisterende bygg er noe av det det er mest trykk på nå om dagen. Økt areal på fritidsboliger og økt standard fører til mer bruk. Her ligger det inne en m² begrensning i regional plan. Kan dette minskes? Praksisen bør kanskje strammes inn. En slik begrensning kan kommunene selv gjøre, men det sitter langt inne. Forslag til tiltak: Det må komme statlige reguleringer som strammer inn dagens praksis på tilbygg og dispensasjoner til bygging. Vi må få mer forpliktende regionale planer og statlige planretningslinjer. Regional plan burde bli juridisk bindende. Kommunene må få flere verktøy til si nei. Det er vanskelig for kommunene å si nei til «små» enkelttiltak og vanskelig å se helheten i dette. Kommunene har begrenset med ressurser og grønn kompetanse. Dette bør styrkes slik at kommunen kan jobbe bedre og ta gode avgjørelser. Kommunale vedtak som ikke er vurdert etter nmfl. er ugyldige. Kan en løfte problemstillingene fra lokal kommunal behandling og opp på et regionalt nivå.? Lokalpolitikere greier ikke å se ting i den store sammenhengen. Det er ofte også små miljø og tette bånd mellom politikere og de som ønsker å utføre tiltaket. Folk er redde for å bli upopulære og lokaldemokratiet fungerer ofte for dårlig i arealplanleggingssammenheng. Det er også viktig å ha med seg at det er et stort skille på administrativt kontra politisk nivå. Det er som regel god kunnskap og gode vurderinger som gjøres administrativt, men ikke når saker kommer opp til politisk behandling. Det er generelt et stort kunnskapsbehov både for politikerne og administrativt ansatte.

3.3 Bestandsforvaltning

Bør vi korte ned jakttida? Det vil gi mindre forstyrrelser når bestanden er liten. Men samtidig kan det være vanskelig å ta ut nok dyr når bestanden er stor. Forstyrrelser fra småviltjakta. Bør vurderes og se om en bør sette inn tiltak, men det kan bety tapte inntekter for fjellstyrene og andre rettighetshavere. Kan vi dele opp jakttida, så folk får jakte til ulike tider? Da kan hele perioden bli lengre og forstyrrelsene fra jakta større. Best å ikke dele den opp. Jakta bør avsluttes før brunsten slik at reinen får fred da. Vi må heller ikke starte jakta for tidlig slik at kalver som mister mora fortsatt kan klare seg gjennom vinteren. Kan være fordelaktig å korte inn jaktperioden litt. Da blir forstyrrelsen kortere. Fellesjaktavtaler er lurt for å øke effektiviteten, men kan bety mer forstyrrelser i visse tidsperioder og i visse områder. Vi bør også beholde fellesjaktavtaler for å holde på samarbeidet mellom ulike rettighetshavere. Jaktfrie områder: Må se på totalbelastninga i området. All ferdsel som påvirker trekk bør ses på. Vi bør forby jakt i områder med stor ferdsel. Bør vi avvikle villreintelefonen? Dette kan hindre opphoping av jegere i visse områder. Kan vi begrense all rekreasjonsaktivitet i fjellet under reinsjakt og kalving? Fra flere områder kjenner vi til flere stammer som har vært totalfredet i mange år slik at bestanden har økt. Dette kan være aktuelle tiltak i disse tider. Er det nok mat? Er beitekartleggingene gode nok? Den siste store i Snøhetta er fra 2005. Dette burde gjøres mer regelmessig slik at en har ferske og gode data som grunnlag for bestandsforvaltninga. Hvem finansierer dette og hvor og når det gjøres? Dette er nyttige data inn i bestandsforvaltninga. Slaktevekt, må tas nøyaktig, siden dette kan påvirke resultatene

etter kvalitetsnormen. Dette må standardiseres og gjøres nøyaktig. Her trenger vi informasjonsarbeid og jegeropplæring. Et alternativ til tradisjonell jakt for vanlige folk er om profesjonelle jegere blir satt inn for å ta ut jaktkvota. Er det aktuelt? Det har vært mye kritikk på måten dette ble gjort på i Nordfjella og er ikke noe en ønsker. Jakt er viktig kultur og rekreasjon for folk i fjellbygdene og denne er det viktig å bevare.

3.4 Moskus

Organisert ferdsel: Vi må få på plass ei ordentlig ordning for sertifisering av guider. Det er ca. 6 aktive firma per i dag. De fleste av disse er lokale. Det er 12-13 firma som har tillatelse. Utenlandske firma er der til litt ulike tider og ikke engang hvert år. Det vil kreve økt oppsyn å følge opp dette. Uorganisert ferdsel er det største problemet per i dag. Reinen trekker inn i området i slutten av juli og inn i skytefeltet. I denne perioden burde det være ferdselsrestriksjoner i Stropsljødalen og på Hjerkinplatået. Bør ha enda strengere definerte guideområder for sommerguidinga. På vinteren er dette ganske strengt regulert. Hvis vi regulerer ferdsel i enkelte områder, må vi gi dem noe annet. Moskusstien, Vårstigen, Viewpoint er mulige alternativer. Hvordan håndtere de uorganiserte, det er det store spørsmålet. Kan ferdselsrestriksjoner kombinert med guideplikt være et alternativ? Skal vi ha moskus i Norge? Det vil bli veldig mye støy om en skal fjerne moskusen fra Norge. Det er ikke bare bare å flytte den til et annet område heller. Å skyte ut moskusen ville gitt veldig mye støy og er nok lite realistisk. Men det ville ha vært et veldig effektivt tiltak i villreinsammenheng og derfor bør det være med i beskrivelsen.

3.5 Markedsføring

Det ligger en enorm makt i dette og det drar folk til områdene selv om dette egentlig ikke er ønskelig med tanke på verneverdiene. Nasjonal, regional og lokal markedsføring, dette har mange nivåer, men hva gjør vi med dette? Strategien fra nasjonalt hold bør justeres og innbefatte hvilke verneområder en ønsker folk i og ikke? Dette kan også endre seg over år og må derfor vurderes jevnlig. Friluftslivet er i endring, det er derfor naturlig at også bestemmelsene endrer seg. Klarer en å påvirke vill spredning av info privat og i sosiale medier? Skal en styre folk bort fra noe bør en gi dem noe annet og reklamere for gode turer. Informasjonstiltak på skilt, nett mm, lokaltilpasset informasjon, bruke influensere til å markedsføre gode turer er eksempler på aktuelle tiltak. Kan en gjøre slik at villrein er noe av det første du får info om når du søker opp et område? Folk bruker kort tid på informasjon før turer, vi må derfor tilpasse infoen godt. Nasjonalparkforvaltninga har jevnlig møter med Nasjonalparkriket reiseliv for å sikre at de ikke markedsfører områder og turer som ikke er ønskelig. DNT er en viktig aktør i dette arbeidet.

Hoteller og liknende som har sykkelutleie, kan en gjøre noe for å nå frem med informasjon hos disse? Det er sykkelforbud i mange verneområder i dag for eksempel Snøheimvegen og Vålåsjøhøvegen utenom tida 1. juni til 15. juli. Men det er problemer med ulovlig sykling etter 15. juli på Snøheimvegen.

En må ha tid og riktig person til å holde en god dialog med reiselivet, det får en veldig mye ut av. Nasjonalparkstyret har en informasjonsmedarbeider ut året. Slike stillinger bør en ha flere av på fast basis.

Hoteller og andre overnattingssteder lokalt bør kunne spre god informasjon om villrein og det å ta hensyn til den. Mange av de besøkende til fjellområdene er innom slike steder.

3.6 Ferdsl

Vi må ha mer ressurser til å håndtere dagens regelverk. Forvaltningsplaner må revideres og vi må drive aktiv besøkshåndtering. Organisert ferdsel finnes det regler for, om folk blir bøtelagt for ulovlig organisert ferdsel vil det spre seg fort. Men det er viktig med nok ressurser til forvaltning og håndheving. Oppfølging av båndtvang, sykkelforbud mm. er viktig. Det er en del tiltak som er mulig å gjennomføre som styrking av moskusstien, kanalisering av ferdsel mm. Kunne vi hatt info om villrein og hensyntagen i Strava-appen, er det mulig å gjennomføre? Det er i dag en del infoskilt i terrenget. Burde vi forenkle disse? Slik at det blir lite tekst og mer bilder til blikkfang. God informasjon er veldig viktig. Ferdslsforbud til ulike tider på året bør vurderes i Snøhetta. Fjerning av stier er et billig tiltak som vil gi god effekt. Fjerne merking fra stier som hindrer trekk bør vurderes flere steder.

Klarer vi å forutsi effekter av tiltak en setter inn? Hva skjer hvis vi fjerner en sti, vil ferdselen bare flytte seg og bli et problem et annet sted?

Aursjøveien må en kunne gjøre noe med. Her går både vei og høyspentlinje på tvers av villreinens trekk og fungerer som barrierer. Høyspentlinjer i kabel er et tiltak som det trolig vil være enkelt å få aksept for lokalt. Hvis mange aktører bidrar med midler vil det være enklere for staten å bidra med midler også slik at dyre tiltak kan gjennomføres.

Kan en gjøre noe med Dalsidevegen? Den brøytes til vinterferien og påska. Det finnes i dag ingen forskrift og regler på Dalsidevegen, derfor er det ingen restriksjoner på brøyting og ferdsel her. Denne vegen er per i dag helprivatisert og styres da av et veistyre. Dette har ført til at veien blir dyr og kanskje færre kjører den for å dra på ski. Det er kanskje mulig å endre noe på skitraseene slik de går i dag. Slik at en skjermes områder som villreinen bruker mer. Kan en sette opp infoskilt mm. for å opplyse folk her? Kan en forby camping, ta bort muligheter til villcamping for å dra folk bort fra områdene? Et tiltak som er prøvd blant annet i Grimsdalen er å ta bort tilrettelegging for villcamping. Ta bort lommer, grøfte, sette opp stabbesteiner mm. Og heller styre disse folkene mot lokale campingplasser slik at de legger igjen penger der. Teltforbud er et lite relevant tiltak å gjennomføre i Snøhetta, men er relativt enkelt å innføre.

Snøheim/Reinheim: Er det aktuelt å fjerne disse hyttene? Eventuelt stenge de deler av året? For eksempel stenge Snøheim tidligere på høsten? Er det en mulighet å ta bort Snøheimvegen, men ikke hytta? Vil det gi mindre ferdsel?

Åmotsdalshytta ligger sentralt plassert i villreinområdet. Kanskje vil det bli mindre folk som krysser området som helhet om denne tas bort?

Kan vi redusere ferdselen inn Stroplesjødalen gjennom ferdselsreguleringer mm. Redusering av ferdsel er et drastisk tiltak, men vil fungere bra. Men et slikt tiltak vil kreve økt oppfølging av oppsyn og forvaltning.

Bør Viewpoint SNØHETTA fjernes for å skjerme området? Eller bør en heller bruke dette som et kanaliseringstiltak dersom en innfører ferdselsforbud?

4 Førsteutkast og videre jobbing

Vi satser på å publisere et førsteutkast i starten av juni. I midten av juni skal det gis en status til direktoratet på fremdrift mm.

Hva synes folk om måten vi har jobbet på i dag? Veldig bra med fysisk møte slik at en kan bli bedre kjent og mye enklere å diskutere ting når en er sammen. Viktig med fysisk møte når vi skal bli enige om noe konkret.